

ISSN: 2146-1961

Küçükdağ, R., Avcı, F. Ş. & Kaya, F. (2023). Heteroseksist Bakış ile Romantik İlişkilerin Toplumsal Görünümleri, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 14(52), 538-557.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3297>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

HETEROSEKSİST BAKIŞ İLE ROMANTİK İLİŞKİLERİN TOPLUMSAL GÖRÜNÜMLERİ

Rabia KÜÇÜKDAĞ

Doktora Öğrencisi, Mersin Üniversitesi, Mersin, Türkiye, ekinrabiakckdg@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1437-7637

Fulya ŞENAY AVCI

Doktora Öğrencisi, Mersin Üniversitesi, Mersin, Türkiye, fulyasavci@gmail.com

ORCID: 0000-0002-4565-5700

Ferhat KAYA

Doktora Öğrencisi, Mersin Üniversitesi, Mersin, Türkiye, kayaferhat05@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4420-1405

Gönderim tarihi: 29.01.2023

Kabul tarihi: 18.05.2023

Yayım tarihi: 01.06.2023

Öz

Romantik ilişkiler; kendisini kadınlık ve erkeklik kimliği ile tanımlayan bireylerin, içerisinde buldukları etkileşim biçimi olarak değerlendirilebilmektedir. Kamusal alandaki bu romantik etkileşimler her iki tarafın birbirine hissettiği yakınlık hissinden çok daha öte anlamlar taşıyan bir niteliğe sahiptir. Yaşamında yakın ilişkilerle başlayıp devam eden bir süreç olması kadının ve erkeğin bu ilişkilere yükledikleri anlamları ve bu ilişkilerin süreç içerisindeki dinamiklerini keşfetme gereğini getirmiştir. İlişkiyi başlatma dinamikleri karşılıklı olarak tarafların birbirini diğerine temsil etme ve temsil edilen anlamı yorumlama üzerine kuruludur. İlişkinin başlangıcındaki anlamlar ilişkinin başlamasında en önemli kritik aşamadır. Bu sebeple romantik ilişkiler sadece erkeklik veya kadınlık kimliği üzerinden açıklanabilecek bir kavram değildir. Kendini oluşturan farklı dinamikler ile şekillenmektedir. Bu çalışmada da romantik ilişkilerin çeşitli dinamikler ile incelenmesi gereken bir konu olduğunu göstermek amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu romantik ilişki içerisinde olan 12 çift (toplam 24 kişi) oluşturmuş ve katılımcılara yazarlar tarafından hazırlanan görüşme soruları yöneltilmiştir. Verilerin analizi ise belirli görüşme soruları ekseninde belirli temalar belirlenerek romantik ilişkilerin dinamikleri keşfedilmeye çalışılmıştır. Araştırma süresince tarihsel, kültürel ve toplumsal faktörlerin etkisi bu ilişki biçiminde net bir şekilde görülmektedir. Bu yüzden çiftler arasında birbirleri üzerindeki iktidar biçimine romantik ilişkiler bağlamında bakılması gerekmektedir. Araştırmanın sonucunda aşk ilişkisinin tek başına bireysel bir olgu olmadığını, aynı zamanda toplumsal neden ve sonuçları olan bir hesap/çıkar ilişkisi olduğu yönünde bir tespit söz konusu olmuştur.

Anahtar kelimeler: Kültürel yeniden üretim, tahakküm, romantik ilişki.

SOCIAL VIEWS OF ROMANTIC RELATIONSHIPS A HETEROSEXIST OUTLOOK

ABSTRACT

We are talking about an identity/identities that change and continue to change culturally, historically and socially. When the subject is examined, romantic relationships; It can be considered as the interaction form of individuals who define themselves with the identity of femininity and masculinity. These romantic interactions in the public sphere have a quality that means much more than the feeling of closeness that both parties feel to each other. The fact that it is a process that starts and continues with close relationships in his life has brought about the need to explore the meanings that men and women ascribe to these relationships and the dynamics of these relationships in the process. The dynamics of initiating the relationship are based on mutual representation of the parties to each other and interpretation of the represented meaning. For this reason, the meanings at the beginning of the relationship are the most important critical stage in the beginning of the relationship. For this reason, romantic relationships are not a concept that can be explained only through the identity of masculinity or femininity. It is shaped by the different dynamics that form it. In this study, it is aimed to show that romantic relationships are a subject that should be examined with various dynamics. The research was designed as a qualitative research. The study group of the research was carried out with 12 couples (total of 24 people) who were in a romantic relationship and the interview questions prepared by the authors were directed to the participants. The analysis of the data, on the other hand, tried to discover the dynamics of romantic relationships by determining certain themes on the axis of certain interview questions. During the research, the effect of historical, cultural and social factors is clearly seen in this form of relationship. Therefore, it is necessary to look at the form of power between couples over each other in the context of romantic relationships. The main result of the research is that the love relationship is not an individual one, but a relationship of account/interest with social causes and consequences.

Keywords: Cultural reproduction, domination, romantic relationship.

GİRİŞ

İnsan doğası gereği bir başkası ile var olan ve yakın ilişkiler arayıp kuran bir canlı türüdür. Yakın ilişki, romantik ilişki ya da aşk, adına ne dersek diyelim insan için vazgeçilmez önemde bir gerçekliktir. Sevilen, hoşlanılan duyulan biri ile olan karşılıklı yakınlık ve iletişim özellikle genç yetişkin dönemindeki kişilerinde de en önemli psiko sosyal gelişim görevi olarak kabul edilmektedir (Gizir ve Küçükarslan 2014). Bununla birlikte bu ilişki, ilişki tercihleri, ilişkiyi sürdürme biçimleri bireysel olmaktan ziyade toplumsal boyutları olan bir olgu olarak da açıklamak mümkündür.

Romantik ilişkilerin doğası günümüze kadar birçok araştırmacı tarafından çeşitli boyutları ile ele alınmıştır. Romantik ilişki kavramının en kapsamlı tanımını ise Collins (2003) yapmış ve romantik ilişkiyi her iki tarafın gönüllü olduğu bir etkileşim türü olarak tanımlamıştır. Bu etkileşim türü, boyutları itibariyle psikolojik olduğu kadar sosyolojik yönü ile de karşımıza çıkmaktadır. Yine romantik aşk hakkında yapılacak tanımlarda bu olgunun kültürden kültüre değiştiği gibi kişiden kişiye göre de değişebileceğini vurgulamak gerekmektedir. Kağıtçıbaşı'na (1998) göre insan davranışları kültürel etkilerden bağımsız olamayacağı için romantik ilişkiler kültürel etkiler ekseninde şeklini oluşturmaktadır. Yine bir ilişkiye romantik bir ilişki diyebilmek için, ana kriter, partnerlerin birbirlerinin karşılıklı korunmasını ve bir diğerini mutlu etme arzusunu içermesidir. Türk kültüründe gönüllülük ve karşılıklılık kavramları romantik ilişkilerin vazgeçilmezleri olarak kabul edilebilmektedir (Erden- İmamoğlu, 2009). Bu durumda bu araştırma çiftler ekseninde ilişki süreçlerinin karşılıklı olarak neye dayandırılarak sürdürüldüğünü keşfetmek amacı ile ortaya çıkmıştır. Araştırma tasarlanırken çiftler ile birbirinden ayrı olarak görüşülmesinin, katılımcılardan alınacak verinin güvenilirliği açısından daha tutarlı olacağı varsayımından yola çıkılmıştır.

Alan yazını incelendiğinde romantik ilişkiler konusunda yapılan çalışmaların genel anlamda psikolojik yönü ağır basmaktadır. Saraç, Hamamcı, Güçray (2015), çalışmasında sosyo-demografik değişkenleri baz alarak romantik ilişkiler ile ilgili akılcı olmayan inançların ilişki doyumu üzerindeki katkısını incelemişlerdir. Atak ve Taştan (2012), romantik ilişkileri psikolojinin çalışma alanı içinde yer alan bir tema olarak tanımlamış romantik ilişkiye yönelik kavramların tanımı üzerinde durmuştur. Gizir (2013), romantik ilişki yaşama durumu açısından işlevsel olmayan inançların romantik ilişki yaşama durumu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir.

İlgili literatür okuması yapıldığında, romantik ilişkilere genel anlamdan psikolojik ve bireysel bir süreç olarak yaklaşıldığı keşfedilmiş ve ilişkilerin altında yatan, gizli olan temel dinamiklerin neler olabileceği merakı romantik ilişkilere sosyolojik temelde bakılması gerektiğini gündeme getirmiş ve bu araştırma tasarlanmıştır. Yine çalışmamızdaki temel amaçlardan biri de romantik ilişki yaşayan partnerlerin ilişki boyutlarının hangi ölçütler etrafında (tatmin, yakınlık, güven, tutku ve aşk, bağlılık) ilişkilerini yaşadıklarını anlamaya çalışmaktır. Romantik ilişki yaşayan çiftlerin rehberlik ettiği çalışmamıza fayda sağlayarak geleceğe yönelik tespitler de bulunabilmek ve literatüre katkı sağlayabilmek çalışmamızın amaçlarından birisidir. Temel argümanımız romantik ilişkilerin sadece bireysel bir yanı olmayan daha çok toplumsal yanları olan bir hesap, pazarlık ilişkisi olduğu varsayımından yola çıkılmıştır. Çünkü romantik ilişkileri sosyolojik olarak incelemek ilişkiler üzerindeki

göstergelerin ne olduğunu anlamak açısından önemlidir. İkili ilişkilerde beklenen roller, kadınlık ve erkeklığın nasıl dolduğu aşkın ölçülebilir olup olmadığı, ilişki içerisinde neyi görürüz neyi görmeyiz gibi sorular tam da sosyolojinin alanını oluşturmaktadır. Tüm bunlar romantik ilişkilerin yeniden tanımlanması ihtiyacını doğurmuştur. Bu çalışmada aşkın, aslında diğer yarımızı aramaktan çok daha öte anlamları olduğunu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmada geçmişten günümüze toplumsal yapının getirdikleri ile şekillenen romantik ilişkiler saf aşk ilişkisi olmaktan çok daha ötede toplumsal ve hesap boyutları olan bir ilişki biçimi olarak kabul edilmektedir. Dolayısı ile romantik ilişkiye girerken seçilen partnerlerde bu doğrultuda seçilmektedir. Çiftler arasındaki güven, tahakküm ilişkileri, toplumsal cinsiyet rolleri ile şekillenmekte ve romantik ilişkilerin çıkar boyutunu şekillendirmektedir. Romantize edilen aşk ilişkileri, ilk görüşte aşk, saf aşk, samanlığın seyran edildiği aşkın Yeşilçam boyutlarının gerçekte bunlardan çok daha farklı bir tahakküm ilişkisi olduğu kanısı araştırma bulgularımız ile desteklenmektedir. Dolayısı ile "aşkın gözü kördür" söyleminin gerçekte hiç de öyle olmadığı aksine tepeden tırnağa görülen ve gözlemlenen bir ilişki olduğunu söylemek araştırmamız nezdinde yanlış olmayacaktır. Özellikle de günümüz ve sonrasında yaşanacak olan flört ilişki süreçlerinin iç dinamiklerinin değiştiğinin önemini vurgulamak yerinde olacaktır. Yine bir flört ilişkiyi belirleyen temel parametrelerin kadın ya da erkek tarafından tanımlanma şeklinin, ifade edilmesinin, yaşanması sürecinin veya değer atfetme biçimlerinin de farklılaştığına yönelik çıkarımlar araştırma bulgularında tespit edilmiştir. Tüm bu bilgiler ışığında bu araştırma çiftler arasındaki romantik ilişkilerin sosyolojik boyutu hakkında ipuçları vermesi bakımından önemli bulunmaktadır. Temel amacı romantik ilişkilerin görünen yüzünün arkasındaki gizli işlevleri görmek olan bu araştırma romantik ilişkilerin salt bireysel bir aşk ilişkisi olmadığı varsayımından yola çıkarak tasarlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Romantik kelimesi Fransızca "romantique" (romansa ilişkin) kelimesinden türemiştir. Romans kelimesi ise duygusal aşka ve kahramanlık öyküsü sözcüklerine tekabül etmektedir. Araştırma problemimiz de "romantik ilişkilerin tıpkı etimolojik kökeninde belirtildiği gibi romansa dayalı bir öykü mü yoksa hesaplı bir pazarlık ilişkisi midir?" sorusu üzerinde temellenmektedir. Bu çalışma eğer bu ilişki hesaplı bir pazarlık ilişkisi ise arada hangi meta ve sembollerin dolaştığı konusundaki özel meraktan yola çıkarak nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine mülakat ve görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma doküman analizi, görüşme ve gözlem yöntemlerinin kullanımını kapsayan araştırma sürecidir. Araştırmanın sürdürülmesi için olayların ve algıların daha objektif ve bütüncül bir biçimde ortaya konulması açısından kolaylık ve önem sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Elde edilen veriler alt temalar oluşturulup araştırma sonuçlarına bağdaştırılarak incelenmiştir. Araştırma ekseninde bu alt temalar ise tahakküm ve güven, flört şiddeti, tüketim kültürü şeklinde ayrılmış ve görüşme sorularındaki bulgular bu alt temalara yerleştirilerek analiz edilmiştir.

Çalışma Grubu

Nitel bir araştırmada çalışma grubu seçilirken nicel araştırmadan daha farklı olarak örneklemin evreni temsil gücünden çok ilgili konu ile küçük örnek olaylar, etkinlikler ya da birimler gibi kıstaslar temel alınmaktadır. Bu anlamda nitel bir araştırma yaparken olasılıklı örneklemin aksine olasılıklı olmayan amaca ve konuya uygun örnekleme biçimleri kullanılmaktadır (Neuman, 2014). Dolayısı ile bu araştırmanın evreni romantik ilişki içinde olan evli, nişanlı olmayan çiftlerdir. Araştırmanın katılımcılarını ise Mersin-Yenişehir, Osmaniye-Merkez ve Amasya-Merzifon ilçelerinde romantik ilişkideki çiftler oluşturmaktadır. Çiftler belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu da betimlemek gerekirse, araştırmaya toplamda 12 çift dahil olmuştur. Kadın katılımcıların yaş ortalaması 29, 4 iken, erkek katılımcıların yaş ortalaması 31,3'tür. Araştırmaya katılan kadın katılımcıların meslek dağılımına bakıldığı zaman ise yalnızca iki katılımcının bir işte çalışmadığı beş kadın katılımcının ise öğrenci olduğu görülmektedir. Çalışan kadın katılımcıların meslekleri ise ikisi çocuk gelişim uzmanı, biri öğretmen, biri hemşire ve son olarak diğeri de kamu kurumundan emekli olduğunu söylemiştir. Erkek katılımcıların mesleki dağılımlarına baktığımız zaman ise iki öğrenci, iki esnaf, bir öğretmen, bir tenis eğitmeni, bir lojistikçi, bir laborant, bir makine mühendisi, bir müteahhit, bir sosyal hizmet uzmanı ve son olarak bir eczacı olduğu görülmektedir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler, araştırmacılar tarafından yüz-yüze yapılmış ve yaklaşık olarak 45-50 dakika içerisinde cevaplanması istenilen sorular sorulup bitirilmiştir. Katılımcıların hepsini romantik ilişki içerisindeki çiftler oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada katılımcıların görüşlerini derinlemesine incelemek için yazarlar tarafından konuya uygun olarak hazırlanan açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu içerisindeki sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Görüşme formunda hazırlanan sorular araştırmacılar tarafından literatür taraması yapılarak açık ve anlaşılır bir şekilde hazırlanmıştır. Görüşme sorularındaki soruların araştırmanın kapsam geçerliliğine uygunluğunu teyit etmek için uzman görüşüne (Prof. Dr. Neriman Açıkalın) başvurulmuş ve yapılan geri dönütlerle gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların demografik bilgileri, ikinci bölümde ise romantik ilişki içerisindeki çiftlerin güven, tüketim kültürü, tahakküm, kültürel yeniden üretim gibi alt temalara uygun gelecek şekilde hazırlanmış romantik ilişkilerin toplumsal dinamiğini ölçecek sorular yer almaktadır. Ek olarak bu araştırma için Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 06.06.2022 toplantı tarihinde 226 sayılı karar ile etik kurul izni alınmıştır.

Verilerin Analizi

Yüz yüze görüşmeler ile elde edilen veriler deşifre edilerek Microsoft Word'de yazılı hale getirilmiştir. Daha sonra veriler önceden belirlenen temalara göre sınıflandırılmıştır. Bu temalar katılımcılarla yapılan görüşmeler sonrası güven, tüketim kültürü, tahakküm ve kültürel yeniden üretim olarak belirlenmiştir. Daha sonra her bir katılımcının görüşleri ilgili temalara denk gelecek şekilde araştırmacılar tarafından sınıflandırılmış ve temalara

yerleştirilmiştir. Temalar ve görüşme soruları ile yapılan betimsel analiz sonrasında ise bu verileri açıklamaya yardımcı olarak kavram ve kuramlara ulaşmak için içerik analizi yapılmış ve görüşme verileri analiz edilmiştir.

BULGULAR

Tahakküm ve Güven İkilemi Arasındaki Romantik İlişki “Dediğim Gibi Burnunu Bile Evden Dışarı Çıkarmayacak!”

Romantik ilişkilerde aşk, sevgi, sevdiğini ya da sevildiğini gösterme adı altında yapılan görece gizli şiddet erkeğin ya da kadının birbiri üzerindeki tahakkümünün bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Tahakküm baskıyla ya da baskıya dayanılmaması sonucunda kurulan egemenlik olarak tanımlanmaktadır. Bireyler tek tek ya da gruplar halinde güç kullanarak ya da iktidarlıklarını başkaları üzerinde meşru kılmak biçimi ile gerçekleştirilebilmektedir (Marshall, 1999). Tahakküm, yalnızca fiziksel olarak baskın olmak değil aynı zamanda ruhsal olarak da ele geçirici bir baskı barındırdığı görülmektedir. İktidarların kurmuş oldukları denetim mekanizmaları öyle bir biçime gelmiştir ki modern tahakküm uygulamaları önceki dönemlerde kullanılan yöntemlerin eksikliklerini gidermiş ve yeniden üretilmesini sağlamıştır (Scott, 1995). Bu bağlamda eril tahakküm ise toplumsal olacak biçimde inşa edilmiş cinsler ve cinsiyetler arasındaki farklılıkların toplumsal düzen üzerinde görülen düzenin gerçekliğine karşılık gelmektedir (Bourdieu, 2014). İkili romantik ilişkilerde de erkeğin kadın üzerindeki ya da benzer biçimde kadının erkek üzerindeki tahakkümüne rastlamak mümkündür. Dolayısı ile çiftler arasında bu tahakkümün kabul algısı da ilişkinin sürekliliğini sağlayan en önemli etmenlerden birisidir. Çünkü kadının ya da erkeğin bu eril ya da dişil otoriteyi aşkın bir göstergesi ya da aşkı ölçmenin bir yolu olarak gördüğünde iş çıkmaza girmeden ilişki devam edecektir.

“Zaten çalışmıyorum, evde oturacağıma onun yanında olmak için çalıştığı spor salonuna yıllık üyelik yaptırdı. (..) Hem nerede ne zaman ne yaptığını biliyorum hem de kimlerle görüştüğünü. Sosyal medyasına da el attım işini paylaşma bahanesi ile. Her şey kontrolüm altında. Sosyal medya danışmanlığını yapıyorum saysın.” (Kadın, Emekli, 53 Yaşında)

“Geceleri görüntülü konuşuyoruz hatta kamera açık uyuyoruz. Çok tatlı değil mi? Hem birbirimizi daha az özlemiş oluyoruz.” (Kadın, Öğrenci, 23 Yaşında)

“Kamera açık uyuyoruz, hem birbirimizi görüyoruz hem de kız sonuçta başka şehirde okuyor. Evde olduğunu bir yere çıkmadığını görüyorum. Güzel taktik bence.” (İnternet kafe sahibi, 28 yaşında)

Katılımcıların verdiği görüşlerden yola çıkarak özellikle ikinci çiftte erkek katılımcının romantiklik adı altında uyguladığı eril tahakkümü kadın katılımcının romantik bir durum olarak anlamlandırması bile bu romantik ilişkinin saf aşk üzerine kurulmadığını göstermektedir. Çiftler arasındaki tahakküm boyutu aralarındaki güveni oluştururken bile sergilenmektedir. Koşulsuz güven yerine “kontrol ve baskı” uygulamaları kazanılmak zorunda olan bir güven ilişkisine doğru bir yönelim bulunmaktadır. Yaşadıkları yerlere eşya bırakılması, ortak sosyal medya hesapları, ilişkiye başlar başlamaz ele geçirilmesi farz(!) gibi gerekli görülen sosyal medya şifreleri, son

görülme saatlerinin kontrolü olmadan kurulamayan bir güven ilişkisine dönüşmüştür. Bir diğer katılımcının verdiği cevaplar şu şekildedir;

“Benim ona güvenim yerinde, ama yine de merak ediyorum. Ne yaptı kiminle görüştü. Kimi aradı, kime ne yazdı. Ben onu takip edecek bir program buldum adı da apk (Android Package Kit) uygulaması. Kiminle görüştü ne zaman kime ne yazdı hepsinin takip edebiliyorum. Ama onun bu uygulamadan haberi yok. Çünkü ben onun telefonuna yükledim ve asla görmesi mümkün değil. Kendimi iyi hissediyorum böylece.” (Erkek, Öğrenci, 22 yaşında).

Katılımcının verdiği yanıtta hareketle partnerlerin yaşadığı flört ilişkideki güven duygusunu gözler önüne sermektedir. Partnerler arasındaki bu karşılıklı bağımlılığın yaşandığı sürecin bazı belirleyicilerinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Benim ona güvenim yerinde ama, sözüne karşılık hala bir güvensizlik riskinin olduğunu aslında altını kalın kalemlerle çizmek gerekir. Bu güvensizlik durumunda partnerlerin riskleri hem azalttığını hem de fazlaştırdığını söyleyebilir niteliktedir. Aynı zamanda bu ilişkinin karşılıklı olarak bağlanma biçiminin şekillerinin bir takip sistemiyle devam ettirilip, güvenin oluşturulmasına yönelik yaklaşımın son derece dikkat çekici olduğunu belirtilebilmektedir. Güven duygusunun belirleyicilerinin değiştiğini görülmektedir. Romantik partnerlerin birbirlerine güvenmek için, geliştirilmiş uygulamalar üzerinden bir temel üzerine oturtulmasının aslında bir güvensizlik sorununun olduğunu göstermektedir. Daha da önemlisi, böylesi güven biçimlerinin romantik partnerlerine ilişkin algılarını etkilemede, romantik ilişkilerinin güven temelinde veya ilişkiyi sürdürmede belirleyici bir rol oynadığını söylemek mümkündür. Flört ilişkilerde güven kavramına farklı tanımlamaların olduğunu görülmektedir. Ancak sosyo-kültürel açıdan güveni tanımlayan Fukuyama'ya göre değersel boyuttan tanımlandığında toplumun gelenek ve göreneklerine göre şekillenen kültürel tortuların yeniden üretimi şeklinde tanımlar (Fukuyama, 1995). Yine Fukuyama bir toplumsal grubun işleyişini şekillendiren ona yön veren ahlaki normların ve sistemlerin güvenin belirleyicileri olarak görmektedir. Tam da bu noktada A. Phillips'in flört üzerine adlı eserinde (1997) “kuşkular inançlarla flört eder” şeklinde bir yargısı vardır. Toplumsal olarak inşa edilmiş değer yargılarının belirleyici olduğu vurgusu vardır.

Fukuyama güveni toplumun içerisinde bulunan ortak ahlaki normlar ve değerlerden güç alan derinliği ise tarihin karanlık diplerine değin gidebilen toplumların bir ürünü olarak belirtmektedir (Can, 2019). Güven bir grup ya da bir grubun faaliyetlerini gerçekleştirmesini kolaylaştıran, verimini arttıran bir formül olarak gören Fukuyama'ya göre toplum içerisindeki sistemler ve ahlaki normlar o toplumdaki güven ortamını yaratan ve belirleyiciliğini üstlenen bir konumdadır. Güven karşılıklı bir ilişkinin tarafları olan kimse ya da kimselerin mevcut durumda olan ya da ortaya çıkabilecek bir zayıflığın ilişkinin diğer tarafı için istismar edilmeyeceği konusunda emin olmaktır. Bu alışverişte partnerlerden birinin diğeri üzerinde güvenine layık olduğu zaman güvenilir olduğu belirtilebilir. Güvene layık olan taraf, diğer tarafın alışveriş/mübadele zayıflıklarını istismar etmeyecek kişidir (Korczyński, 2003). Güven kendi içerisinde göze alınabilecek belirli etmenlerden doğabilecek sonuçların güvenirliliğine ithaf edilen itimat olarak anılmaktadır. Bu güven ise belirli bir birey ya da sistem olarak değişim gösterebilmektedir (Giddens, 2004). Romantik ilişkiler açısından da güveni ele aldığımızda güvene “layık olan” taraflar şüphesiz verilerini, bilgilerini paylaşmakta sakınca görmeyen taraftır.

“Telefonunu açmak zorunda bir insan. Ne için var o alet. Aynı yerde olmadığımız her saniye insanın aklı kalıyor. Bana her yaptığını haber edecek. Yanında kimler var, ne yapıyor, nerede bilmem gerekiyor. Ben yokken ne yapıyorlar nereden bilebilirim.” (Kadın, 23 Yaşında, Öğrenci).

“Ben evde değilken evden dışarı çıkmadığını biliyorum. En fazla mahalledeki komşular ile görüşebilir. Erkeklerle görüşemez. Katiyen yasakladım ona. Ben hariç hiçbir erkek ile görüşmeyecek. Dediğim gibi burnunu bile evden dışarı çıkartmayacak.” (Erkek, 29 Yaşında, Dükkân Sahibi).

Sözde romantik ilişki içerisinde yaşanan bu durumların şiddet çatısı altında gerçekleştiğini ancak tarafların zaman zaman bu yaptırımları ve tahakküm ilişkilerini şiddet olarak algılamadığı da gerçektir. Ancak bahsedilmesi gereken bir diğer husus ise sözde güven imajı verip neredeyse her hareketine, kiminle görüşüp görüşmediğine karar veren çiftlerin de olduğu görülmektedir.

“Ben karışmam hiç sevgilimin ne giymek ne yapmak istediğine. Kendi karar verebilecek bir düzeyde sonuçta yani. Ama Tanımadığım erkeklerle görüşmesine asla izin vermiyorum. Ya da bensiz dışarı çıkmasına. Benimle yapsın ne yapacaksa, özgür olacaksa burada olsun. Haksız mıyım? Kime güven olur bu devirde.” (Erkek, 35 yaşında Öğretmen).

“Kadın dediğin biraz da erkeğini dinlemeli. Mesela bir yere gideceği zaman mutlaka bana haber vermeli. Kız arkadaşlarıyla gidebilir bir yerlere. Ama benim bu konuda aklım net, yani erkek arkadaşıyla bir yere gidemez, bir kafede oturamaz. Ne konuşacak ki zaten olmaz öyle şey.” (Erkek, 32 yaşında Mühendis).

“Ben kıskanç biriyim. Ne yaptığını bilmek isterim. Özellikle kız arkadaşlarıyla sokakta karşılaştığında selamlaştığında gıcık oluyorum. Ararım sorarım devamlı ne yapıyorsun diye. Akşam eve kaçta gittiğini bilmeliyim. O da bana karşı böyle birbirimizin her şeyini bilmeliyiz. Nerde ne zaman ne yaptı bilgi vermeli. Ben böyleyim.” (Kadın, 28 yaşında, Çocuk Gelişimi Mezunu).

Katılımcılardan elde ettiğimiz bilgilerden hareketle aslında romantik partnerlerin birbirleri üzerinde oldukça fazla tahakküm kurma hedefleri görülmektedir. Önceleri cinsiyet temelli olarak kadınların kendilerini feragat eden, teslimiyet içinde olan ve sessiz kalan gibi olumsuz erdemler altında görünürken buna karşılık erkeklerde erkeklik, erillik, erkek yapar gibi mütehakkim duygular içinde olduklarını söyleyebiliyorduk. Ancak günümüzde yaşanan romantik ilişkilerde tahakkümün karşılıklı işlediği görülmektedir. Dolayısıyla bir romantik ilişkinin de toplumsal özde değiştiğini, dönüşmüş bir bilinçle yapılandırıldığını ve yaşandığını söylemek mümkündür. Tahakküm geleneğinin de değiştiğini, artık tek taraflı değil de çift taraflı bir tahakkümün yaşandığı gerçeği söz konusudur. Bakıldığında bireysel ve kolektif davranışların yapıma düzeyinde kişilerin birbirleri arasındaki ilişkileri oluşturan duygu ve niyetlerin geniş bir biçimde dallanan bir sosyal psikolojik değişken olarak etki ettiğini ve tahakkümün beraberinde getirdiği şiddeti de içerisine aldığı söylemek mümkündür (Göregenli, 2011). Buradan yola çıkarak cinsiyete yönelik ayrımcı tutumların artık tek taraflı olmadığı, kadın ya da erkek gibi

cinsiyetçi söylemlere atfedilen tanımlamaların farklılaştığı hatta değiştiğini, toplumsallığın içinde partnerlerin tahakküm ya da şiddet eğilimlerinin aynı oranda ilerlediğini gözlemlenmektedir. Dr. Louann Brizendine'nin (2011) erkek beyni ve kadın beyni eserlerinden hareketle birbirine benzeyen beyinlerin artık flört ilişki süreçlerinde de aynı şekilde işlediğini söyleyebilmektedir. Karşılıklı beklentiler ve yaptırımlar, düşünceler yaşanan flört ilişkilerdeki tutumların da benzer yaklaşımlarını vurgulayıcı niteliktedir.

Romantiklik Adı Altında Şiddet Görünümleri

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, yapılan açıklamaya göre şiddet "herhangi bir fiziksel gücün ya da iktidarın bilerek, tehditvari biçimde ya da uygulama olarak bir başkasına etkilemesi sonucunda maruz olan bireyde yaralanmalara, ölüme ve psikolojik olarak herhangi bir zarara yol açması ya da ihtimalini barındırmasıdır" (WHO, 2002). Hukuki olarak şiddet "insanların kendileri arasında önemli ya da önemsiz hasar ya da yaralanmalar oluşturan saldırganlık eylemleri olarak nitelendirilir. Bu tanım şiddetin bedensel hasarının güç kullanımı temeli ile ortaya çıktığını savunmaktadır (Polat, 2014). Toplum içerisinde şiddete en çok maruz kalan gruplar arasında çocuklar, yaşlılar ve kadınlar yer almaktadır. Bireysel şiddet daha çok kuvvet ve güç uygulaması ile orantılı olduğu için şiddet gören grup şiddeti uygulayan gruba oranla güçsüz olarak nitelendirilmektedir. Şiddeti uygulayan grup dışında uygulanan şiddet türü de önem arz etmektedir; Fiziksel şiddet, cinsel şiddet, duygusal şiddet, ekonomik şiddet ve dijital (siber) şiddet. Şiddetin nedenlerini açıklamada kullanılan yöntemlerden biri ekolojik modeldir. Ekolojik model şiddetin nedeni olan kişisel duruma yönelik etmelerin ve sosyokültürel etmenlerin ortaya koyduğu sonuçları ele almaktadır. Ekolojik modele göre kadına uygulanan şiddetin her türü sosyal çevrenin birbirinden farklı oranlarda etkenlerinin birbirleri ile etkileşimleri neticesinde gerçekleşmektedir (Heise, 1998).

Araştırma kapsamında kadına yönelik şiddet, flört şiddeti, ekonomik şiddet ve dijital (siber) şiddet türlerine değinilmeden şiddet kavramının bütünselliği ortaya konulamayacaktır. Kadına yönelik şiddet, temel anlamda fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik şiddet olacak biçimde temellere ayrılır. Fiziksel şiddet, mağdurun vücut bütünlüğünün zarar görmesi anlamına gelmektedir. Fiziksel kuvvetin uygulanması ile meydana gelen şiddet mağdurun bedeninde kalıcı ya da geçici hasarlar bırakabilmekte, ölümüne neden olabilmektedir. Cinsel şiddet içerisinde fiziksel şiddeti bulundurmaktadır. Fakat cinsel şiddet olarak nitelendirilebilecek eylemler için mağdurun cinsel bütünlüğüne yapılan bir saldırı boyutu taşıması gerekmektedir. Bu saldırı eylemi her zaman fiziksel olmak zorunda değildir. Sözlü olarak cinsel taciz de cinsel şiddet içerisinde yer almaktadır. Duygusal ve ekonomik şiddet en yaygın olarak görülen fakat tespit edilmesi diğer şiddet türlerine göre daha zor olandır. Önlem alınması zordur. Kadına yönelik uygulanan şiddetin çoğunlukla bireye yakın erkekler tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Özellikle erkekler tarafından uygulanan bu şiddetin kıskançlık temelli olduğunun altı çizilmelidir. Kıskançlık flört ilişkilerde saldırgan davranışları ortaya çıkaran bir etkidir. Kıskançlık gösteren erkeğin saldırgan davranışlarda bulunmasına yönelik eğilimli oldukları da tespit edilmiştir. Kadınların kıskançlık gösterdiği durumlarda erkeğe daha çok bağlanma davranışları sergiledikleri fakat erkeğin kıskançlık durumlarında geleneksel cinsiyetçi bakış açısından feyz aldıkları görülmektedir (Açıkalin ve Şahin, 2021). İnsanın doğası gereği olumsuz bir durumu inkâr etme eğilimi olduğu varsayımından hareketle, özellikle de insanlığın

yeryüzüne adım atmasıyla birlikte güçlü gösterilen her açıdan üstünlük ifade edebilecek kelimelerle ifade edilen ataerkil söylemin bu durumu belirgin bir şekilde inkâr ettiği gözlemlenmiştir.

Flört şiddeti, uygulanan şiddetin kişiler arasında bir flört sırasında gerçekleşmesidir. Flört ilişkisi içerisinde olan bireylerin birbirlerine karşı sözselsel, cinselsel, duygusal ve fiziksel şiddet içeren davranışlarda bulunulması ya da sosyal kısıtlamalar getirilmesidir. İkili yakın duygusal ilişkilerde karşılaşılan şiddet, şiddetin en yaygın türünü ortaya çıkarmaktadır. Flört şiddetinin ortaya çıkmasında saldırganın psikolojik problemleri, toplumsal cinsiyet rolleri- ataerki- aile yapısı, sosyokültürel kurallar ve öğrenilmiş kimliksel davranışlar da etmen olarak görülmektedir. Flört şiddetinin amacı kadının davranışlarını kontrol altına almaktır. Kontrol etme davranışı görülebilmektedir. Böylelikle tahakküm kurulması tamamlanmış olup kadının özgürlüğü ve eşitliği elinden alınacaktır. Fiziksel şiddet ile öldürülme eylemlerine kadar genişleyebilen bir şiddet tipidir. Yaşanan flört ilişkilerde karşılıklı bir şiddetin de mevcut olduğunu belirtmek gerekmektedir. Kadın ya da erkeğin birbirleri birçok açıdan kontrol altında tutmaya yönelik davranışların sonucunda ortaya çıkan davranışların eyleme dönüş biçimlerinin farklı şekillerde tezahür ettiği görülmektedir. Tabii böylesi yaşantıların yaşanma nedenlerinin kökenleri incelendiğinde bu tip karşılıklı baskıcı bir ilişki sürdürmenin alt kültürlerde görülme sıklığı daha fazladır. Geleneksel toplumların daha çok değer yargılarından beslendiğini, tutum ve inanç biçimlerinin yaşanan ilişkiyi şekillendirdiğini söylemek mümkündür. Şiddet davranışının genelde erkekler tarafından gerçekleştirildiği yönünde yaygın bir kabul olmakla beraber kadınların da farklı şekillerde erkeğe yönelik şiddet içeren davranışlar sergilediği gözlenmiştir. Örneğin erkekler duygusal sözel şiddete başvururken kadınların da tehdit içeren konuşmalarda bulunması erkeğin eşyalarına zarar vermesi şeklinde davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir (Açıkalin ve Şahin, 2021). Flört şiddeti ilişki içerisinde çiftler birbirlerini kontrol etme mekanizmaları geliştirmiş ve uygulama koymuşlardır. Alışveriş özetlerinin takibinden son görülme saatlerine kadar çiftler ilişki içerisinde birbirlerini kontrol altına almaktadır. Bu araştırmada dikkat çeken durum ise bir kahve zincirinin ödeme uygulaması ve bir sanal alışveriş sitesinin bir takip uygulaması olarak kullanılıyor olmasıdır. İçilen kahve geçmişleri, yapılan alışveriş özetleri bir baskı tahakküm aracı olarak işlev görmektedir.

“Starbucks Mobil kullanıyoruz ikimizde, nerde ne zaman hangi şubeden kaç kahve içtiğiniz görünüyor. Ben çaktırmadan bakıyorum benden habersiz gitmiş mi diye.” (Erkek, 28 yaşında, İnternet Kafe Sahibi).

“İkimiz aynı uygulamadan alışveriş yapıyoruz. Başta ben anlamam dedim o yüzden birlikte kullanıyoruz ama şimdi bakıyorum ne almış ne almamış diye o hesap yani.” (Erkek, 29 yaşında, Lojistisyen).

Ekonomik şiddet, kadının birey olarak ekonomik anlamda özgürlüğünün kısıtlanması ya da elinden alınmasına dayanan şiddet türüdür. Her türlü ekonomik kaynağın kadın üzerinde bir yaptırım aracı olarak kullanılmasını kapsamaktadır. Ekonomik şiddet davranışlarına örnek olarak kadının çalışmasına izin verilmemesi, aile içi ekonomik ihtiyaçların karşılanmasına izin verilmemesi, iş yaşantısında kariyerine yönelik yükselmelerine engel oluşturmak, kısıtlı miktar bir para -harçlık- ile kontrol altına alınan para harcamaları, kadının çalışmasını

istemeyip gelirinin harcanması, hane içerisinde uzaklaşma hareketi ile hane içerisindeki ekonomik yükten kaçmaya çalışılması gibi davranışlar verilebilir. Şiddet türleri içerisinde incelendiğinde birbirine zıtlık oluşturan davranışların sergilendiği kısım olarak dikkat çekmektedir. Çalışmasına karşı olunan kadın ya da çocuğun para kazanmaları sonucunda emeklerinin sömürü olarak el konulması ya da çalışılmasına hiçbir koşulda izin verilmemesi önemli bağlamlarını oluşturmaktadır. Kapitalist sistemin gelişimi ile kadın hane içerisine kapatılmıştır. Ev işleri ve çocuk bakımını üstlenmiştir. Bu süreçte ise erkeğin ücretli işe girmesi ise hane içerisindeki iktidar ilişkilerinin şekillenmesine neden olmuştur. Ücret karşılığı çalışan erkek ekonomik gücü elde ederek ailenin yönetimini ele geçirmiştir. Kadın üzerinde otorite kurulmasını kolaylaştırmıştır. Kadının hane içerisindeki görünmeyen emeği ise oluşan otoriteye boyun eğmiş ve özel alana hapsedilmiş, kamusal alandan kovulmuştur (Eisenstein, 1979). Kapitalist sistem ile kadın sadece ev işleri ile sınırlı tutulmuştur. Bu nedenle kadın sivil ve siyasal hayata dahil olamamakta ve toplum içerisinde erkekler ile eşit olmaları imkânsız bir hale gelmektedir. Evin geçimini sağlayan erkeğin kuralları kadının bağımlı olması ile sonuçlanmıştır. Oluşan bu bağımlılık ile de kadın daha aşağı bir biçimde görülmüş ve küçümsenmiştir (Engels, 1967; Bebel, 1976; Hartmann, 1979).

“Ben sevgilisine çok düşkün bir erkeğim, hatta ona hanımın derim. Kıymetimdir benim o. Ama şimdi ben burada çalışıyorum o başka şehre gitmesin. Akademisyen olaksa bu civarda olsun. Mersin, Adana ne bileyim işte. Özlerim ben onu, yakınımda kalsın. Gitsin istemem uzak şehre.” (Erkek, 30 yaşında, Lojistikçi).

“Ekonomi benim, ev de benim para da benim kardeş. Erkek dediğin evinin direği olacak. Benim iznim olmadan burnunu camdan dışarı bile çıkartamaz hanım. Evinde oturacak ne gerekiyorsa karşılanıyor zaten. Tüm gün sırf evi geçindirmek için zorluyorum kendimi zaten. Bir de karının başıma açacağı işlerle uğraşamam.” (Erkek, 29 Yaşında, Dükkan Sahibi).

“O da şimdi bilgisayar mühendisliği okuyor ya burada benimle çalışacak sanıyor. Tamam gelsin gelmesin demiyorum. Ama buraya gelen tipler belli. Ben varsam gelsin ben yokken olmaz. Zaten neye ihtiyacı olacak ki.” (Erkek, 28 yaşında İnternet Kafe Sahibi).

İki örnekte de görüldüğü gibi dil oyunları ve üslup farklı olsa dahi temel çıkarım kadının ekonomik özgürlüğünün eril bir aktörün eril söylemi ile kısıtlandığı yönündedir. Kadın deyim yerindeyse erkeğin merkez ucunu oluşturduğu pergelin etrafında ona bağımlı bir şekilde hareket edecek pasif bir konumdadır. Bu da romantik ilişkideki bu kişilerin birbirlerini akademik, sosyal, ekonomik olarak desteklemekten çok kadın yaşamını hem sosyal hem ekonomik yönden kısıtlayıcı bir şiddet türüdür. Bu yeni dil oyunları Wittgenstein’in dediği gibi günlük yaşamda karşılaşılan bu karşılıklı flört ilişkilerde de kişinin birden fazla eylem içinde bulunmasına yönelik geliştirdiği bir ifade biçimi olarak görmektedir. Bu dil oyunlarının neden anlam kazandığı sorusu ise yeni zamanlarda değişen erkek egemenliğinin kültürel yeniden üretiminin inşa edilmesine yönelik bir oluşum süreci olduğu söylenebilir. Bu söylemin neden anlam kazandığını gelince artık partnerlerin yani dili kullanan “oyuncuların” günlük yaşamları içerisinde birden fazla oyun içerisinde bulunmakta oluşları ile

cevaplanabilmektedir (Wittgenstein, 2006). Günümüzde değişimin akışkanlığı üzerinden konuşacak olursak her yeni dönem kendi içsel dinamiklerini oluşturmaktadır. Ancak bu içsel dinamikler bir başkasının üzerinde hakimiyet kurma, zor gücünü farklı şekillerde gösterme gibi partnerlerin yaşadıkları ilişkinin üzerinde de etkisini göstermektedir.

Gerçekleşen bu olaylar neticesinde de erkek hem kamusal alanın hem de özel alanın egemenliğini eline almıştır. Sosyalist feminizm, kapitalist sistem içerisinde kadının ücretli bir biçimde çalışmasını, emeğin ücretli ve ücretsiz olması üzerinden ayırmaktadır. Kadın genel olarak tüketici biçiminde algılanmış ve hane içi işlerin ücretinin ödenmediği işçi olarak nitelendirilmektedir (Vogel, 2003). Kapitalist sistem içerisinde işçinin kendi emeğinden gelen ürünlerden uzaklaşması gibi kadın da kendi bedeninden uzaklaşmaktadır. Kadınlar kendi bedenleri üzerinde bir denetim sahibi değildirler. Yapılan diyetler, güzelleşme, estetik gibi başkası için yapılan eylemlerin kendisi için gerçekleştirildiği belirtilse dahi bedenini başkaları için bir nesne olarak görmesinden kaynaklanan bir gerçeklik söz konusudur. Annelik ve cinsellik gibi konularda da kadın kendisi çocuk sayısına ve doğum zamanına karar veremediği için kendi bedeninden uzaklaşmaktadır (Çakır, 2008).

“Kadın dediğin temiz, bakımlı hoş olacak. Kendini eşine saklayacak. Yok öyle daldan dala atlamak. Erkek tecrübeli olmak zorunda. Tüm işi o halletcek sonuçta. Bekleyemez o yüzden.” (Erkek, 45 Yaşında, Müteahhit).

Dijital (Siber) şiddet ise 21. Yüzyılın teknoloji ile iç içe olmasının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sadece genel bir internet kullanımı dışında sanal oyunlar, internet alışverişleri, bilgi paylaşımları gibi giderek artan bir çerçeveye sahiptir. Bireylerin kişisel olarak kullandıkları cep telefonu, bilgisayar gibi araçlar sayesinde dijital şiddet de diğer şiddet türleri gibi yerini almıştır. Dijital şiddet kullanılan bilişim teknolojisi aracı üzerinden saldırganlık içeren mesajlar, taciz fotoğrafları, iftira yöneltimleri, ölüm tehditleri gibi biçimlerde iletilmektedir. Çeşitli platformlar üzerinden (Instagram, WhatsApp, e-posta vb.) yöneltilen iletiler ile şekillenmektedir. Telefon ya da bilgisayar aracılığı ile gönderilen iletilerden şekillenmektedir. Kişiler arası sohbet ve sosyal paylaşım siteleri üzerinden de gerçekleşebilmektedir. Dijital şiddet günümüzde değişen farklı teknolojik aletlerin üzerinden devam ettirilen kontrol ve egemen olma biçimleri üzerinden de şekillenmektedir. Bireye karşı psikolojik, duygusal ve sosyal zarar verebilecek bir şiddet türüdür.

“Bensiz çıkamaz dışarı. Yalnız hele asla. Ben olucam yanında. Akli kayar mayar maazallah. Herkes kendine birini ayırtma telaşında kapar giderler valla sevgilimi içim rahat etmez öyle. Alışverişe de benimle gelicek. Her yere ya beraber ya hiç olucak. Aradığımda açacak o telefonu, mesajlarımı falan geciktiremez anında bırakırım. Biliyor zaten geçen seferlerde ne olduğunu. Sonrasında kapımda yattı kaç gün.” (Kadın, 23 Yaşında, Öğrenci).

“Şu sıra nişan alışverişi ile uğraşıyorum diye çok boşladım ama sosyal medya hesabına tabi ki bakarım. Hatta biz ilişkiye başlamadan önce konuştuk. Şartımı sundum. Biz zaten liseden tanışıyoruz. Ben üniversite okumadım, 3 nişandan döndüm vesaire. Liseden kimse ile

görüşmeyeceğim dedim. Hatta onun sosyal medyasında kim var kim yok sildim. İkimizin fotoğrafını koydum profil fotoğraflarına her yere.” (Kadın, 28 yaşında, çalışmıyor).

“Adam tenis hocası, ne kızlar geliyor kurs ayağına. Tabi ki sosyal medyasını, mesajlarını kontrol edicem. Direk istesem belki kavga çıkacak. Ben de sosyal medyayı aktif hale getirelim tanınırlığın artsın bahanesi ile işimi yürütüyorum. Benden küçük zaten kaçmasın elden.” (53 yaşında, Kadın, Emekli).

Şiddetin boyutlarının genel olarak kapsandığı bölüm ise ataerkillik üzerinden inşa edilmektedir. Nedensel olarak bakıldığında ise şiddet kendi içerisinde eril egemenliğin tahakküm uygulamaları ile şekillenmektedir. Ataerkillik kavramı aile içerisindeki erkek birey olarak adlandırılan “babanın” genel hakimiyetidir. Günümüzde ise bu kavram “eril tahakkümü” açıklamak için kullanılmaktadır (Marshall, 1999). Ataerkil toplum yapısı içerisinde bireyler arasında hiyerarşik bir yapı söz konusudur. En tepede yer alan ise erkektir. Bu konumu ise üstün olan, savaştı olan, yönetici olan birey olarak yansıtarak kadınlığı değersizleştirmek ve baskı kurabilmek amacı için kullanılmaktadır. Kadının erkeğin altındaki bir tabakada yer aldığı toplumlarda ataerkillik görülmektedir (Kottak, 2015).

“Benim bi kartım var. Ayıptır söylemesi limitsiz. Verdim hatunun eline harcasın gönlünce zaten bende para bol. Ne alıp almayacağına karışmam genelde ama inanır mısın geçen 400.000 tl lik alışveriş zili geldi telefona. Araba almış kendine o kadar da özgür bırakmamak lazım kadın milletini işte. Eline harçlık veriyorum, kartım onda zaten. Nereden ne almış aha burda görünüyor bakınca da zaten. Benden habersiz çok bir hareket edemez zaten. Güvenemiyor insan paradan başkasına. Anladın sen beni.” (Erkek, 45 Yaşında, Müteahhit).

“Evlendiğimizde tabi ki de evimizin giderlerinin toplanmasının hesaplanmasının tek elden olması için ben maaş kartını alırım. Kredi kartının da takibini yaparım. Yani istemem bana sormadan bir şey yapmasını.” (Erkek, 32 yaşında, Hastanede ecza deposunda çalışıyor).

Romantik ilişki yaşadığını düşünen bu kişilerin bir şekilde birbirleri üzerinde etki düzeylerini artırarak bir tahakküm kurma mücadelesi yaşadıkları gözlemlenebilmektedir. Şiddet arzu edilmeyenin hoş karşılanmayanın kabaca ifade şekli olarak da tanımlanabilir. Bu noktada “göze en kolay görünen ve hem sevenin içini acıtan hem de sevilenin bir şiddete maruz kalmasına” zemin hazırlayan bir durumun görüntüsüdür şiddet (Cogito, 1996). Özellikle de erkek tarafından gerçekleştirilen şiddetin görünüşlerinden biri olan dijital şiddette de tarihselliğin içinde inşa edilmiş olan bakış açıları söz konusu olmaktadır. Sergilenen eril tahakkümün toplum içerisinde hissedilir olması ve bireylere yön vermesi ataerkil yapının gerçekliğini göstermektedir. Eril olanın hiyerarşik bu ilişkide en tepede olması ve bu erilliğin toplumsal değişimlere neden olması ataerkillik çerçevesi içerisinde gerçekleşmektedir. Kondiyoti’ye (2019) göre ataerkilliği aile reisliği konumunu elinde bulunduran eril bireyin kendi emeği ile kazanılmamış paranın bile kontrolünü eline alma gücünü gösterebilmektedir. Ataerkillik kavramı toplumsal cinsiyet rolleri olarak kadının alt olarak yerleştirildiği eylemleri tanımlamak amacı ile kullanılan bir

kavramdır. Dişî olan bireyin eril olan birey tarafından tahakküm altına alınmasını içeriden tüm pratikler ataerkillik temelindedir. Sylvia Walby, (1990) ataerkilliği farklı kategoriler ile sınıflandırır. En alttan başlayarak ücretli iş, ev içi görünmeyen emek, cinsellik, devlet, şiddet ve kültürel olarak birbirinden farklı altı ataerkil yapı belirler.

Ataerkillik etki ettiği alanlar olarak incelendiğinde emek sömürsünü de beraberinde getirdiği için kapitalist sistem yapısını da beslediği görülmektedir. Bu ilişki ise cinsiyet farklarından kaynaklanan gücün sadece eril olana devredilmesinden kaynaklandığı ile ilişkilidir. Kadınların bu sistemsel yapı içerisinde devamlı olarak alt olarak görülmelerinin sebebini Kandiyoti (2019) karşılıklı beklentilerin yeterince karşılanamaması durumda sistemin zarar görmesi toplumsal değişimin bu beklentileri yerine getirememesi ile oluştuğunu belirtir. Bu olayı ise ataerkil pazarlık olarak açıklamıştır. Ataerkil pazarlık kavramı ise kadınların sorunları olarak görülen problemlerin yalnızca kadınları kapsayan bir durum olmadığını ortaya koymaktadır. Eril tahakküm, ataerkillik gibi sistemlerin oluşumu ve devamlılığı sadece bir cinsiyetin çabası ile gerçekleşmemektedir. Toplum içerisindeki kadın ataerkil sistemin baskı olarak benimsettiği davranış ve tutumları da hemcinslerine yansıtabilecek konumdadır. Ataerkillik devamlılığını sağlamak amacı ile güce, itaat edilmeye ve tahakküm kurmaya ihtiyaç duymaktadır. Eril olanın bu ihtiyaçları karşılaması sonucu ise ataerkilliğin inşası devamlılığını sürdürebilir bir kimlik kazanmaktadır. Ataerkilliğin devamlılığı için diğer bireylerin de bu yapıya uyan modeli içselleştirmesi sağlanarak yeniden üretimi sağlanarak devam etmektedir (Demren, 2003). Bu açıdan bakıldığında kültürel aktarımın hala devam ettiğini, değişmekte olan toplumların iç dinamiklerin değişmeye başladığı zamanlarda bile ataerkil bir bakış açısının güçlü bir şekilde bir kenarda durduğu söylenebilmektedir. Cinsiyetlendirilmiş bir özne olan kadının, tarihsel süreçteki rollerinin belirleyicilerinin ağırlıklı olarak erkekler olduğunu görülmektedir. Bakıldığında ise binlerce yıl önce ortaya çıkmış ve etkisini hala göstermekte olan, köklerinin derinlere yerleştiği ataerkillik, eril üstünlüğü ve cinsiyetçilik gibi kültürel inanış ve geleneklerin değişim karşısında olağanüstü bir biçimde direnç gösterdiğini görmek mümkündür (Berktaş, 2003).

Ataerkilliğin boyutların biri de hegemonik erkeklik kavramı içerisinde yer almaktadır. Ataerkilliğin beraberinde getirdiği cinsiyet eşitsizlikleri sadece eril ile dişil olanın arasında değil eril ile eril arasında da gerçekleşmektedir. Erkeklik çalışmaları hâkim egemen anlayışların kadını mağdur etmelerinden başlayarak erkeklerin de mağdur edildiği bir kimliksel mağduriyet durumu ortaya çıkarmaktadır. Connell bu durumu "hegemonik erkeklik" kavramı ile açıklamaktadır. Hegemonik erkeklik toplum içerisindeki, erkek bireyler arasında diğer erkek bireylerden daha üstün olan erkekliğin konum alması olarak ifade edilmektedir. Hegemonik erkeklik erkeklerin egemen gücü ile kadının devamlı bağlılığı pratiklerinden beslenmektedir. Bir cinsin diğer cins üzerinde hakimiyet, tahakküm ve iktidar kurma durumudur (Connell, 2005). Atay (2012), hegemonik erkekliğin erkeği daha fazla ezdiği, mağdur ettiği bir iktidar konumu olduğunu ortaya koymaktadır. Hegemonya cinsiyet ayrımı yapmaksızın tüm üyelerinin ezilmesine neden olan bir yapıdır. Hegemonik erkeklik konusu için iktidar ve fiziksellik önem kazanmaktadır. Foucault (2005), hegemonik egemenlik için 17. Yy dan beri süre gelen beden in makineleşmesi, yeteneklerin arttırılmış olması, gücün açığa çıkarılması ve bireyi düzene uyum sağlayacak, itaat ettirecek beden terbiyesi için ekonomik bir denetim sistemi ile bütünleşerek ilerlemesi gerektiğini belirtir. Bu

ekonomik denetim sistemine dahil olmuş olan birey ise iktidar biçimleri sayesinde bireyin kategorizasyonu sürecini başlatır. Bireyselliğin kimliğine bağlanmak ise doğrudan yaşama müdahale eden bir güç olmaktadır (Foucault, 2005). Erkek bireyler üzerinde hegemonik erkekliğin ağır ve yıkıcı etkisi birden farklı erkek kimliklerinin ortaya çıkmasını desteklemektedir. Böylelikle erkek kimliği sadece tek bir kimlik değil birden farklı olarak ele alınmalıdır. Barutçu, (2013) Türkiye’de hegemonyanın elde dileyebilmesi için gereken özellikleri incelemiştir; Çocukluk döneminde çocukların oynanması gereken oyunlar, sünnet olmuş olmak düşüncesi, askerliğin tamamlanması, heteroseksüellik gösterilmesi, aktif cinsel hayat yaşanması, iş sahibi olunması, evlenmek ya da evlilik safhasına hazır olmak, baba olmak ve özellikle erkek çocuk babası olmak. Scott’a göre tehdit altında bile olsa hegemonik görüşlerin yeniden üretimi, tahakkümün uygulanması için hayati bir önem taşır. Bu kültürel yeniden üretimin oluşmasına yönelik eylemler kendini bir bir gösterir (Scott, 1995). Bu özellikleri sağlayabilen erkeklerin Türkiye’de hegemonik erkekliklerini elde ettikleri söylenebilmektedir. Tüm erkek bireyler doğdukları an itibari ile hegemonyanın kurulmasını gerektiren bu özellikleri çevrelerinden ve diğer rol modelleri üzerinden öğrenmeye mecbur bırakılmıştır. Erkekliğin inşası erkek birey için zorunluluk ve en önemli vazgeçilmezlik olarak yer almaktadır.

“Annem de çalışmıyor ama bizi büyüttü işte kötü mü oldu. İlerde de evlendik çocuk oldu eeee, çocuğa kim bakacak. O yüzden ben evle ilgilenmesi tarafıyım. O da bir iş neticede. İyi kötü işim güzel, kendimin daha ne işte.” (Erkek, 29 yaşında Lojistikçi)

“Ekonomi benim, ev de benim para da benim kardeş. Erkek dediğin evinin direği olacak. Benim iznim olmadan burnunu camdan dışarı bile çıkartamaz hanım. Evinde oturacak ne gerekiyorsa karşılanıyor zaten. Tüm gün sırf evi geçindirmek için zorluyorum kendimi zaten. Bir de karının başıma açacağı işlerle uğraşamam.” (Erkek, 29 Yaşında, Dükkân Sahibi)

“Kadının gelire ihtiyacı olmaz. Erkek bakar ona. Çalışmasına karşıyım zaten bu yüzden de. Benim kazandığım para evi geçindirmeye yeter. Kimse aç açta değil. İleride de öyle devam edecek.” (Erkek, 29 yaşında, Dükkân Sahibi)

Görüldüğü gibi erkek katılımcıların erkeklik kimliği görüşü kadınlar üzerinde bir hegemonya kurulması şeklinde algılanmaktadır. Erkek eve bakan, güçlü, sert, aktif konumda iken bu bakış açısında kadınlarında aksi yönde güçsüz, pasif, söz dinleyen bir konumda olması beklenmektedir. Bir başka anlatımla eril tahakküm biçimlerinde kadın sadece erkek için erkeğin istekleri doğrultusunda vardır. Kadın bedeni kendi isteği ile özgür bir biçimde dışarı dahi çıkamamaktadır.

Romantik İlişkilerde Tüketim Kültürü Yansımaları “Kuyumcu Tektaş Ne, Olacaksa ZEN’den Olacak!”

Baudrillard’ın postmodern olarak nitelendirdiği dünyası kendi içerisinde cinsiyetler, siyasi yönelimler, kültürün kendine has yapısı ve sosyal sınıflar gibi ayrımların etki alanlarını kaybettikleri bir dünya tasviridir. Klasik toplum teorisi ele alındığında toplular belirli ayrımlaşmalar ile kendilerini karakterize ederken Baudrillard için postmodern toplumlar ayrışma ayrımların çöküşü veya patlaması şeklinde belirtilir (Kellner, 2022).

Kellner (2022), simülasyon toplumu için ekonomi, kültür, siyaset, toplumsallık ve cinselliğin birbiri içerisine doğru patlamalar gerçekleştirdiğini belirtmektedir. Bu içe patlamada ise görünür olacak biçimde ekonomi kültür tarafından, siyaset diğer alanlar tarafından şekil kazanır. Cinsellik ise her alanda yer almasına rağmen sanat, siyaset ve ekonomi içerisine kapatılır. Buradan hareketler bireylerin ve grupların birbirleri ile belirgin hale gelmiş farklılıkları toplumsal teorinin eskiden çizmiş olduğu yapı ve sınırların yeniden yapılandırılmasını ve patlamasını göstermektedir. Benzer biçimde içerisinde bulunduğumuz toplumda yer alan romantik ilişkilerin oluşumunda da bu patlamalara rastlayabilmek mümkündür. Partnerler arasında gerçekleşen izlenimler dikkate alındığında kültürel yansımaların, sosyal alandaki görünürlüklerinin bile artık ekonomi ile yönlendirildiğini görülmektedir. Bireyler kendilerini tanımlarken bile bu yansıtıcıları kullandıkları görülmektedir. Markalar, tüketim toplumunun birey üzerine yüklediği bütün kavramlar ve metaların izleri ilişki içinde görülmektedir. Para harcayarak, tüketerek, mutlu olabilen ve kendini gerçekleştirdiğini düşünen çiftler arasında bazı semboller ve onların işaretleri de oldukça önemlidir.

“Tek taş kriterim var benim 10.000 liranın altında olmaz gerçekten. Hem o tektaşın anlamı aynı zamanda bana verdiği kıymet demek. Çevremdekiler gördüğünde vay be demeli. O sebepten dolayı klasik bir şey olmaz. Hem kuyumcu tektaşı ne, aldı mı olacaksa Zen’den olsun.” (Kadın, 28 yaşında, Çalışmıyor)

“İlk tanıştığımızda üzerinde çok şık bir takım vardı. Süvariymi sanırım. Görmem lazımdı kolunda parıl parıl “Sin” marka saat. Yürüyen bir lükslük abidesi gibi karşımda. O anı hiç unutamıyorum hemen etkilenmişim.” (Kadın, 33 Yaşında, Öğretmen)

Tüketim toplumunda her şeyin sembollerle ölçüldüğü günümüz romantik ilişkilerinden aşkın ölçülmesi de semboller, markalara ve pahalı hediyelere dayanmaktadır. Baudrillard’ın (2008) dediği gibi modern süreçte ne gerçek zaman ne de gerçek mekân önemlidir önemli olan “tualin mekânıdır” Özel günlerde alınan hediyelerin de anlamından ziyade pahasının ön planda olduğu ve olması gerektiği bir boyuta dönüşmüştür.

“Aşkı ölçmenin yolu belli kardeşim. Paramla alabilirim. Bu kadar basit bir gerçekliğin içerisindeyiz. Gel gör ki toprağım, kimse bunun farkında değil ve olmak da istemiyor. Tekrar ediyorum. Satın alabilirim. Bu kadar.” (Erkek, 45 Yaşında, Müteahhit)

“Tabii de alacak hediye. İşinin adı ne ya. Kaç yıldır her derdini tasasını çekiyorum, katlanıyorum. Benim de bir değerim var. Ben buna değerim bi kere. Ayrıca öyle sönük bir şeyler de istemiyorum. Adam gibi gitsin planlarsın mutlu etsin beni.” (Kadın, 23 Yaşında, Öğrenci)

Günümüzdeki bireyi çevreleyen, bireyin kendi dışında başkalarının istek ve değerlerine göre bir yaşam şekli oluşturmasını ortaya çıkaran, kendini tanımlamak için kullandığı markalar, semboller, değerli eşyalar, hediyeler vb. gibi objelerle olduğunu görmek mümkündür. Diğerlerinin beklentileri doğrultusunda bir hayat tarzı gerçekleştirdiğini söylemek yerinde olacaktır. Ve bu beklentilerin daha da ileriye giderek kişinin yaşadığı ilişkinin şekillenmesinde de kendini göstermektedir. Var olmasını kendi türüyle yaşadığı ilişkisinin üzerinde tüketim

odaklı olarak gerçekleştirmiş olduğunu görmek bu çalışma açısından mümkün gözükmemektedir. Modern olduğu düşünülen bireyin kendini ifade eden sembollerden meydana getirdiğini gündelik hayatın içinde tüketimin üzerinden bir ilişki inşa etmeye çalıştığı tespiti yerinde olacaktır. Bu bakış açısına göre başkalarının isteklerine beklentilerine göre yaşanan flört ilişkisinin partnerlerin yaşamlarındaki derinliğini de sorgulamaktadır. Dolayısıyla yaptığımız bu çalışmada flört ilişkileri yaşanırken partnerlerin ilişki boyutlarının değiştiğini, birtakım göstergelerden ibaret olduğunu ve tüketimin içerisinde konumlandığını ve semboller üzerinden flört ilişkilerin şekillendiğini görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Romantik ilişkilerin basit bir aşk ilişkisi olmadığı görüşünden çıkarak yola çıkan bu çalışmada romantik ilişkilerin toplumsal boyutları ele alınmış ve gerçekten de romantik ilişkilerin bir tahakküm ilişkisi olduğu saptanmıştır. Partner seçimi “diğer yarımızı” aramaktan çok daha fazla anlam içermektedir. İlişki içerisinde yaşanan olaylar tam da güven, tahakküm hatta şiddet boyutunu karşımıza çıkarmaktadır. Görece pasif durumda olan kadın ve aktif konumdaki erkek arasındaki iktidar mücadelesi sadece erkeğin kadını çevreleyen bir baskı kurarak ilişkideki tüm kuralları ve kararları verme tutumlarına karşılık kadınlarda gizli bir tahakküm ve kontrol savaşı içinde bulunmaktadır. Araştırmanın bulguları da bu görüşü desteklemektedir. Romantik ilişkilerin çok farklı şekillerde tezahür ettiğini ve partnerler arasında şiddete varan eylemlere kadar uzadığını görmek mümkündür. Karşılıklı iyi hissetmenin mutlu olmanın önemli bir zemin olduğunu düşündüğümüz romantik ilişki de özellikle kadının erkek tarafından farklı biçimler ile kontrol edilmesinin şekillerinin olduğunu da görüyoruz. Bu kontrol mekanizmalarının iletişim teknolojileri aracılığıyla ya da sözlü iletişim yoluyla gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Kontrol etmenin baskı altına almanın insanca davranışlar olmadığı bilakis kadın ya da erkeği değersizleştirdiği yadsınamaz bir gerçekliktir. Romantik ilişkilerin aslında saf ilişkiden çok hesaplanabilir ve pazarlık edilebilir bir çıkar ilişkisi tarafı farklı biçimlerde kendini göstermektedir. Erkeklik hegemonyası ile erkek baskı kurup, istediklerini kabul eden bir partner seçerken kadınlarda son görülme, pahalı hediyeler gibi durumlarla ilişkilerini test edip ölçme eğitimi içinde bulunmaktadır. Romantik ilişkiler her iki taraf açısından da pozitif ve negatif yanları olan bir güç savaşı ilişkisi görünümündedir. Tarafların sosyal medya hesabının kontrolünden, arkadaş çevresi belirlemeye, dışarı çıkılan saatlerin kontrolünden sürpriz adı altında kontrole kadar birbirleri üzerinde tahakküm kurmaları güven ilişkisinin olmadığı bir ilişki sürdürdüklerini göstermektedir. Partnerlerin birbirlerini gözetim altında tutması, ilişkilerini duygudan uzak bir temelde yaşadığını göstermektedir. Bu gözetimin özellikle de ataerkil yaklaşım içinde bulunan erkeklerin gücünü devam ettirmelerinin gizil bir amaç taşıdığına da altını çizmek gerekmektedir. Böylesi bir gözetimin de kimi zaman kıskançlıklar sonucu ortaya çıktığını kimi zaman da gücün fark edilmesine yönelik bir girişim olduğu karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma süresince elde edilen bulgulardan biri de günümüz tüketim toplumunun romantik ilişkilere nüfuz ettiğiidir. Modern toplum yaşamı ihtiyaçların farklılaşmasını kabul ederek maddi açıdan daha iyi durumda olmayı, en üstün insani değerlerden biri haline getirmiştir. Bu durum da kitlelerin tüketim çerçevesi içerisinde yeni bir düşünme biçimi ile sosyalleştirilmesini gerekli kılmıştır (Yanıklar, 2010: 27-28). Bu sosyalleşme biçimi

kitle iletişim araçları ile aktarılmış ve romantik ilişkilerde her ilişki biçimi gibi etkilenmiştir. Tüketim kültürünün de etkilediği romantik ilişkilerde alınan hediyelerin pahası ya da az bulunurluğu yani herkesten farklı olması ya da satın alması zor olması ilişki içindeki partnerlerin birbirlerine duyduğu aşkı ölçmenin temel aracı haline gelmiştir. Romantik filmlerde lanse edilenin aşkın gözünün kör olmadığı, ilk karşılaşılan andan itibaren tepeden tırnağa marka, görünüm analizi yapılan deyim yerinde ise dört gözle incelenen bir duru halini almıştır. Çalışmadan elde edilen bir diğer bulgu ise çiftlere sorulan “ilişkiniz süresince partneriniz tarafından fiziksel ya da psikoloji baskı/şiddete uğradınız mı?” sorusunda genel olarak hayır cevabı verilmiştir. Bu durum şiddetin sadece fiziksel olarak algılandığı, kıskançlık, son görülme hareketleri, dışarı çıkma izni, arkadaş çevresine karışma gibi durumların çiftler arasında bir şiddet olarak kabul edilmediği anlaşılmaktadır. Birlikte çekilen fotoğrafların sosyal medyada paylaşımı bile saf romantizmden değil hesaplı olarak planlanan bir gösteri eylemi olduğu saptanmıştır. Son olarak bahsedilmesi gereken bir diğer husus ise hesap ödeme, pahalı hediye alma gibi maddi eylemlerin erkek katılımcıların erkeklik kimliğini yücelten bir durum olduğu inancı gözlenmiştir. Kısacası başta yola çıktığımız savı doğrularak romantik ilişkilerin basit bir aşk ilişkisi olmadığı aksine toplumsal yanının daha çok ağır bastığı bir hesap/çıkar ilişkisi olduğunu söylemek mümkündür.

ÖNERİLER

Bu araştırma romantik ilişkilerin salt duygusal bir ilişki yoksa hesaplanabilir nitelikte bir kar-zarar ilişkisi olduğunu keşfetmek için yapılmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda ilişki sürecinin başlangıcının tabiri caiz ise ilk görüşte aşk olmadığı aksine giyim kuşamdan, hal ve hareketlere, imajlara kadar analiz edilen bir süreç olduğu gerçeğini vermiştir. Bu konu ile ilgili çalışma yapmak isteyenler konuyu daha detaylı bir şekilde ele alıp ilgili temalara tek tek yaklaşıp daha keşfedici bir çalışma yapabilirler. Özellikle katılımcı görüşlerinden elde edinilen ve yazıda da bahsi geçen flört şiddeti kanaatimizce tek başına araştırılması gereken önemli konulardandır. Çünkü araştırma süresince sevgi belirtisi olarak görülen bazı söylem ve hareketlerin aslında flört şiddeti olduğu tespit edilmiş ve katılımcıların bunları fark etmediği gözlemlenmiştir. Flört şiddeti bu sebepten özel önem gösterilmesi gereken konulardandır. Bir başka öneri ise yine çalışmamızda yaptığımız gibi çiftlerle birlikte yapılan görüşmelerin ayrı zamanlarda mekanlarda yapılması gerektiği yönündedir. Böylece katılımcılar kendilerini daha özgür hissetmekte ve daha doğru bilgi akışı sağlayabilmektedir. Bu durum da gelecek araştırmaların güvenilirliği için oldukça önemlidir.

Etik Metni

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir.” Bu araştırma için Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulundan 06/06/2022 tarih ve 226 sayılı karar no ile etik kurul izni alınmıştır.

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmada her bir yazar eşit olarak katkı sunmuştur.

KAYNAKÇA

- Açıklan, N., & Şahin, B. (2021). Flört Şiddetinin Farklı Görünümleri: Mersin Üniversitesi Örneği. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3),799-820. <https://doi.org/10.47525/ulasbid.898284>
- Atak H. & Taştan N. Romantik İlişkiler ve Aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2012; 4(4): 520-546. <https://doi.org/10.5455/cap.20120431>
- Atay, T. (2012). *Cin İşi Japon İşi: Cinsiyet ve Cinsellik Üzerine Antropolojik Değıniler*. İletişim Yayınları.
- Barutçu, A. (2013). *Türkiye'de Erkeklik İnşasının Bedensel ve Toplumsal Aşamaları*. [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Baudrillard, J. (2008). *Tüketim Toplumu*. (Çev: F. Keskin). Ayrıntı Yayınları.
- Bebel, A. (1976). *Kadın ve Sosyalizm* (Çev: S. Z. Sertel). Toplum Yayınevi.
- Berktaş, F. (2003). *Tarihin Cinsiyeti*. Metis Yayınları.
- Bourdieu, P. (2014). *Eril Tahakküm* (Çev: B. Yılmaz). Bağlam Yayıncılık.
- Brizendine Dr. L. (2011). *Erkek Beyni* (Çev: G. Tonak). Say Yayınları.
- Brizendine Dr. L. (2011). *Kadın Beyni*. (Çev. Z. H. Ateş). Say Yayınları.
- Can, İ. (2019). Güveni Nasıl Tanımlayabiliriz? Ya Da Sosyal Bilimlerin Konusu Olarak Güven. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (41), 46-59.
- Cogito, (1996). Şiddet. (Akt: H.Tufan). *Tek Frekanstan İki Yayın: Aşk ve Şiddet*. Yapı Kredi Yayınları.
- Collins, W. A. (2003). More than myth: The developmental significance of romantic relationship during adolescence. *Journal of Reserach of Adolescence*, 13, 1-24.
- Connell, R. W., & James. W. M. (2005). "Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept," *Gender & Society*, 19(6), 829-859. <https://doi.org/10.1177/0891243205278639>
- Çakır, S. (2008). "Kapitalizm ve Patriyarkaya Karşı: Sosyalist Feminizm". *Toplum ve Demokrasi*, 2 (4), Eylül-Aralık, 185-196.
- Demren, Ç. (2003). *Erkeklik, Ataerkillik ve İktidar İlişkileri*, Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Eisenstein, Z. (1979). *Capitalist Patriarchy and the Case for Socialist Feminism*. Montly Review Press.
- Engels, F. (1967). *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni* (Çev: K. Somer). Sol Yayınları.
- Erden-İmamoğlu, S. (2009). *Kişilerarası İlişkiler*. Yeni İnsan Yayınları
- Foucault M. (2005). *Entelektüelin Siyasi İşlevi*. (Çev: I. Ergüden, O. Akınhay ve F. Keskin). Ayrıntı Yayınları.
- Fukuyama, F. (1998). *Güven: Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması*, (Çev: A. Buğdaycı), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. 1. Baskı.
- Giddens, A. (2004). *Modernliğin Sonuçları* (Çev: E. Kuşdil). Ayrıntı Yayınları.
- Gizir, C. A. (2013). Üniversite Öğrencilerinin İlişki İnançlarının Cinsiyet ve Romantik İlişki Yaşama durumlarına Göre İncelenmesi. *Education and Science*. 38 (170), 372-383).
- Hartmann, H. (1979). "Capitalism, Patriarchy, and Job Segregation by Sex". *Capitalist Patriarchy and the Case for Socialist Feminism*. (Ed. Z. Eisenstein). Montly Review Press.
- Heise, T. (1998). *Violence Against Women, An Integrated Ecological Framework*. Violence.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültürel Psikoloji – Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*. Yapı Kredi Yayınları
- Kandiyoti D. (2019). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler* (Çev: A. Bora, F. Sayılan, Ş. Tekeli, H. Tapınç ve F. Özbay). Metis Yayınları.
- Kellner, D. (2022). “Jean Baudrillard”, (Çev: N. Turan), Sosyal Bilimler (16.01.2022), sosyalbilimler.org/jean-baudrillard-stanford-felsefe-ansiklopedisi
- Korczynski, M. (2003). “Güven Ekonomi Politikası” *Sosyal Bilimlerde Güven* (Ed: F. Erdem). Vadi Yayınları.
- Kottak, C. P. (2015). *Cultural Anthropology: Appreciating Cultural Diversity*. McGraw-Hill Education.
- Küçükarslan, M. & Gizir, C. A. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişki İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal* , 5 (42)
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü* (Çev: O. Akınhay ve D. Kömürçü). Bilim ve Sanat Yayınları.
- Neuman, W., L. (2014). Toplumsal Araştırma yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar (Çev. S. Özge). Yayın Odası, 6. Basım. (Özgün Çalışma 2006).
- Phillips, A. (1997). *Flört Üzerine* (Çev: Ö. Arıkan). Ayrıntı Yayınları.
- Polat, O. (2014). *Klinik Adli Tıp*. Seçkin Yayınları.
- Saraç, A., Hamamcı, Z. & Güçray, S. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişki Doyumunu Yordaması. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal* , 5 (43) , 69-81
- Scott, J. C. (1995). *Tahakküm ve Direniş Sanatları. Gizli Senaryolar*. (Çev: A. Türker). Ayrıntı Yayınları.
- TÜİK (2021). Türkiye Aile Yapısı Araştırması (2021). Sayı 45813.
- Vogel, L. (2003). *Marksist Teoride Kadın* (Çev: M. Öngören). Pencere Yayınları.
- Walby, S. (1990) “Introduction”. *Theorizing Patriarchy*. Basil Blackwell.
- Wittgenstein, L. (2006). *Felsefi Soruşturmalar*. Totem Yayıncılık.
- World Health Organization (2002). *World Report on Violence and Health*. Geneva.
- Yanıklar, C. (2010). Tüketim Kültürü, Kapitalizm ve İnsan İhtiyaçları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Tartışma. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34 (1), 25-32.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.